

๒ . ความรู้คุณธรรม

การบูรณาการหลักธรรมของพระพุทธศาสนา

เข้าสู่รายวิชาต่าง ๆ ในโรงเรียน

ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

สำนักนายกรัฐมนตรี

๒๕๔.๓๗ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

๒๖๕๑๓ ความรู้คู่คุณธรรม : การบูรณาการหลักธรรมของพระพุทธศาสนา
เข้าสู่รายวิชาต่าง ๆ ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา/
พระวิกรมมุนี (บุญรอด ปญญาวโร) กรุงเทพฯ : สกศ., ๒๕๔๕.

๔๐ หน้า

ISBN : ๙๗๔-๒๔๑-๔๔๕-๖

๑. ศาสนากับการศึกษา ๒.พระพุทธศาสนา – การเรียนการสอน

๓.ชื่อเรื่อง

ความรู้คู่คุณธรรม : การบูรณาการหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเข้าสู่รายวิชาต่าง ๆ ในโรงเรียนระดับ
ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

โดย พระวิกรมมุนี (บุญรอด ปญญาวโร)

สิ่งพิมพ์ สกศ. อันดับที่ ๑๗๔/๒๕๔๕

พิมพ์ครั้งที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๔๕

จำนวนพิมพ์ ๒,๐๐๐ เล่ม

ISBN ๙๗๔-๒๔๑-๔๔๕-๖

ผู้ออกแบบปก/รูปเล่ม วิเชียร พลบจิตต์/กัญญา วงษ์พันธุ์

จัดพิมพ์และเผยแพร่ กลุ่มงานศาสนากับการเรียนรู้
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

ถนนสุขุโขทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

โทร ๐-๒๖๖๘-๗๑๒๓ ต่อ ๒๕๑๕

โทรสาร ๐-๒๒๔๓-๑๑๒๕

Web Site : <http://www.onec.go.th>

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑๑-๑๗ ถ. มหาราช ท่าพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

โทร. ๐-๒๒๒๑-๘๘๕๒, ๐-๒๒๒๔-๘๒๑๔, ๐-๒๖๒๓-๖๔๑๗

โทรสาร ๐-๒๖๒๓-๖๔๑๗

คำนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๗๓ “รัฐต้องจัดให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา...สนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต” และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๖ “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนา คนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญาความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” นั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ตระหนักและให้ความสำคัญในเรื่องศาสนากับการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง และได้ดำเนินโครงการนำร่องการจัดการเรียนรู้ในการนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเข้าสู่การจัดการหลักสูตรของสถาบันการศึกษา ซึ่งองค์ความรู้ต่าง ๆ จะนำมาขยายผลในการกำหนดนโยบายและข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนการสอนเชิงบูรณาการหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเข้าสู่การจัดการหลักสูตรวิชาต่าง ๆ ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาต่อไป

เอกสารและสิ่งพิมพ์เรื่อง ความรู้คู่คุณธรรม : การบูรณาการหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเข้าสู่รายวิชาต่าง ๆ ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาฉบับนี้ เป็นเนื้อหาสาระส่วนหนึ่งของโครงการนำร่องฯ ดังกล่าว ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ โดยกลุ่มงานศาสนากับการเรียนรู้ได้เล็งเห็นถึงคุณค่าของการเผยแพร่ประสบการณ์จากพระเถรานุเถระในการจัดการเรียนการสอน และได้อาราธนาพระวิกรมมุนี เจ้าอาวาสวัดศิริวงษ์ รองเจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์ เขียนบทความเผยแพร่พระคุณท่านมีแนวคิดหลายประการที่สำคัญ ๆ สำหรับการพัฒนาศาสนาพุทธให้มีคุณภาพและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข เหล่านี้ เพื่อเผยแพร่ความรู้ให้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนแก่คณะครู – อาจารย์ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา นักวิชาการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้สนใจทั่วไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ขอกราบขอบพระคุณพระคุณท่านเป็นอย่างสูงที่ให้ความเมตตาเขียนองค์ความรู้เรื่องนี้ ทำให้ได้ข้อค้นพบหลายประการที่มีประโยชน์ต่อวงการศึกษา ศาสนา และหวังว่าข้อความรู้ต่าง ๆ จะก่อให้เกิดพลัง ความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจจากทุกส่วนของสังคมเพื่อให้เจตนารมณ์ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ สำเร็จผลต่อไป

(นายรุ่ง แก้วแดง)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
ถนนสุขุมวิท เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

๑๓ มิถุนายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอร้องการเขียนบทความเผยแพร่
นิตยสาร พระวิกรมมณี

ด้วยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี จัดทำโครงการ
นำร่องการจัดการเรียนรู้ในการนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเข้าสู่การจัดการหลักสูตรของสถาบัน
การศึกษาเพื่อให้ได้สาระสำคัญในหลักธรรมของพระพุทธศาสนาสำหรับการจัดการศึกษาที่ทำให้
ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรมตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ ประกอบการจัดทำ
นโยบาย ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาด้านพระพุทธศาสนาต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พิจารณาแนวความคิด และการดำเนินการ
ด้านการศึกษาของพระคุณท่านแล้ว เห็นถึงคุณค่าและสาระที่จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียน
การสอนเพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนดี เก่งและมีความสุข จึงขอร้องการเขียนบทความ เรื่อง
ความรู้คู่คุณธรรม : การบูรณาการหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเข้าสู่รายวิชาต่าง ๆ ในโรงเรียนระดับ
ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพื่อเป็นเอกสารเผยแพร่แนวทางหนึ่งสำหรับการจัดการเรียนรู้ในการนำ
หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเข้าสู่การจัดการหลักสูตรของสถาบันการศึกษา โดยก่อนการจัดพิมพ์เผยแพร่
เอกสารบทความดังกล่าวนี้ สำนักงานฯ จะดำเนินการจัดประชุมเสวนาเพื่อให้พระคุณท่านได้นำเสนอ
บทความในประมาณกลางเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๕ และขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาดำเนินการและเมตตาอนุเคราะห์

ขอนนิตยสารมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(นางสิริพร บุญญานันต์)

รองเลขาธิการฯ ปฏิบัติราชการแทน
เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

กลุ่มงานศาสนากับการเรียนรู้

โทร. ๐ ๒๖๖๘๘-๗๑๒๓ ต่อ ๒๕๑๕, ๒๕๑๗

โทรสาร ๐ ๒๒๔๓-๑๑๒๕

คำปรารภ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข จะต้องพัฒนาสุขภาพกายให้มีความเข้มแข็งปราศจากโรคภัย มีพลังกายที่สมบูรณ์ มีปัจจัยเกื้อหนุนตามสมควรแก่ความจำเป็น

ขณะเดียวกันต้องพัฒนาชีวิตในส่วนจิตใจให้มีความเข้มแข็งมั่นคงไม่หวั่นไหวง่าย ๆ พร้อมทั้งพัฒนาสมองให้มีวิชาความรู้ มีสติปัญญา มีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดียิ่งจะอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความสงบสุข

ปัจจุบันนี้ คนในสังคมในประเทศไทยและต่างประเทศกำลังประสบปัญหาหลายด้าน เช่น

๑. ปัญหาเศรษฐกิจ

๒. ปัญหาการเมือง

๓. ปัญหาสังคม

๔. ปัญหาทางศาสนา

๕. ปัญหาโรคภัยสุขภาพอนามัย

ปัญหาทั้งหลายเหล่านี้ เกิดจากการกระทำของมนุษย์เองบ้างเกิดจากภัยธรรมชาติบ้าง เกิดจากกฎเกณฑ์ของธรรมชาติที่ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปตามเหตุปัจจัย สิ่งแวดล้อมและกฎแห่งกรรมเป็นธรรมดาของโลกต้องเป็นเช่นนั้น

ปัญหาของคนในโลกนี้มีมากมายร้อยแปด แต่เมื่อสรุปแล้วมีอยู่ ๒ ปัญหาคือ

๑. ปัญหาทางกายหรือปัญหานอก ปัญหาขาดปัจจัย ๔ อาหารเครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค หรือปัญหาที่เกี่ยวกับกายของเราเองหรือเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นและสิ่งอื่น

๒. ปัญหาใน คือ ปัญหาทางด้านจิตใจ ทำให้จิตใจเป็นทุกข์วิตกกังวลเศร้าโศกเสียใจ หรือปัญหาเกิดจากจิตใจที่คิดผิดและปัญหาสมองที่เกิดจากความรู้ผิด เห็นผิด

การแก้ปัญหาที่ถูกต้อง จะต้องแก้ที่ใจก่อน อย่าแก้ด้วยอารมณ์ที่ไม่ดี หรืออย่าไปโกรธแค้นให้บุคคลอื่น จะต้องแก้ที่ใจก่อน ตั้งสติคิดพิจารณาด้วยสติปัญญา เมื่อจิตใจมีสติ สมาธิ ปัญญา จึงหาวิธีแก้ปัญหาภายนอกด้วยจิตอันประกอบสติปัญญา มีจิตใจที่เข้มแข็ง อดทน หากสุดวิสัยไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ต้องวางใจเป็นอุเบกขา วางใจเป็นกลางโดยถือคติธรรมของนักปราชญ์ที่ว่า “ถ้าจะวางถ้าวางจะเบา ถ้าเอาจะหนัก” และกฎเกณฑ์ของธรรมชาติของชีวิตเป็นไปตามกฎของธรรมดา คือ

ทุกสิ่ง เป็นอนิจจัง ไม่เที่ยงแท้แน่นอนเกิดขึ้นแล้ว แปรปรวนแตกดับไปเป็นไปธรรมดา

ทุกสิ่ง เป็นทุกข์ ทนอยู่ตามสภาพเดิมไม่ได้

ทุกสิ่งเป็นอนัตตา หาตัวตนไม่ได้ ไม่ใช่ของของคน บังคับไม่ได้ เป็นไปตามกฎของธรรมชาติ
วิธีที่ดีที่สุด คือ พัฒนาจิตใจให้มีความรู้คู่คุณธรรมพัฒนาจิตใจของตนให้เป็นมนุษย์ทั้งกายและ
จิตใจ

อันดับแรกต้องมีมนุษยธรรมคือ ศีล ๕ ข้อ ไม่ทำร้ายชีวิตผู้อื่น ไม่ลักขโมย ไม่คดโกงทรัพย์
สมบัติของผู้อื่น ประกอบอาชีพสุจริต ไม่ผิดศีลธรรม ไม่ผิดกฎหมาย ไม่ประพฤติผิดในกาม ยินดีเฉพาะ
คู่ครองของตน ไม่ทำอันตรายเพศจนติดโรคเอดส์ ไม่พูดเท็จหลอกลวงผู้อื่น ไม่ดื่มของมึนเมาและเสพ
ยาเสพติดให้โทษทุกชนิด

การฝึกอบรมจิตใจให้มีสติ สมาธิ ปัญญา มีเมตตา กรุณา เป็นการป้องกันไม่ให้คนหลงผิดคิดชั่ว
และไม่ทำชั่ว ทางกาย ไม่พูดชั่วทางวาจา และไม่คิดชั่วทางใจ อันจะเป็นเหตุให้เกิดปัญหา ความทุกข์
ความเดือดร้อนติดตามมาภายหลัง

ขอให้ถืออุดมคติว่า

“ศึกษาค้นคว้าปัญญาเลิศล้ำ ประพฤติกรรมดีเด่นบำเพ็ญประโยชน์แก่ปวงชน”

“ศีลธรรมนำโลกให้	จำเริญ
โลกห่างธรรมธรรมเหิน	โลกเศร้า
ธรรมกับโลกร่วมเดิน	เคียงคู่ สานดีพ่อ
โลกสุข ทุกคำเข้า	ชิดเชื้อธรรมเสมอ”
“ปางน้อมสำเหนียกฐ์	เรียนคุณ
เติบโตใหญ่แสวงหาทุน	ทรัพย์ไว้
ยามแก่แสวงบุญ	ทำชอบ
ยามห่อหมทำไต่ได้	แต่ล้วนอนิจจัง”

“สุรยาบ้ำไม่ใช่ยาวิเศษ เพิ่มกองกิเลสทำคนให้เสียคน สุขเมื่อเมา เศร้าเมื่อสร้าง เสียทั้งสตางค์
เสียทั้งสุขภาพ”

การพัฒนาจิตใจให้มีความรู้คู่คุณธรรมนั้น ต้องพัฒนาทั้งเด็กและผู้ใหญ่ พ่อแม่ครูอาจารย์ ข้าราชการ
นักการเมือง ต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้คู่คุณธรรม และผู้ใหญ่ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีของเด็ก สื่อมวลชน
ต้องเสนอข่าวคนดีที่เป็นตัวอย่างที่ดีให้มาก ขกย่องคนคือยาส่งเสริมสิ่งที่ยั่วยวนกิเลสตัณหาของคน
ให้กำเริบ แล้วไปประกอบกรรมทำชั่วนานาประการ ซึ่งเป็นปัญหาสังคม ปัญหาเศรษฐกิจและการเมือง
ในปัจจุบันนี้

ต้องช่วยกันเผยแพร่คุณธรรม หรือหลักธรรมทางศาสนาเข้าสู่จิตใจประชาชน **เมื่อกันในสังคมผู้
ธรรมะและมีศีลธรรมประจำใจจะเป็นเหตุให้คิดดี ทำดี พุคดี ความสุขความสงบจะเกิดขึ้นในครอบครัว
ในสังคมอย่างแน่นอน**

หวังว่าหนังสือเรื่อง **“ความรู้คู่คุณธรรม”** นี้ จะเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านทุกระดับทั้งเด็ก เยาวชน
ผู้ใหญ่ที่เป็นพ่อแม่ ครู อาจารย์ จะได้ฝึกอบรมตนเองและผู้อื่นให้เป็นเด็กดี มีศีลธรรม มีคุณธรรม **ต้อง
สร้างเยาวชนให้เก่งในวิชาการและเป็นคนดีมีคุณธรรม** จักได้เป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีคุณธรรมในอนาคต และจะ
ช่วยกันสร้างสรรค์ประเทศไทย ศาสนาให้เจริญมั่นคงสืบไปชั่วกาลนาน.

พระวิกรมมุนี

๒๕ มิถุนายน ๒๕๔๕

สารบัญ

หน้า

คำนำ

หนังสือที่ นร ๑๕๐๓/๕๔๓๗๗ เรื่อง ขอรำรณาเขียนบทความเผยแพร่

คำปรารภ	ก-ค
ความรู้คืออะไร	๑
ความรู้คู่คุณธรรมหมายถึงอะไร	๒
วิชาสมบัติ จริยสมบัติ	๔
มนุษย์แท้มนุษย์เทียมเป็นอย่างไร	๖
มนุษยธรรมคืออะไร	๖
เมื่อรู้ว่าตนเป็นที่รัก ต้องรักษาตนไว้ให้ดี	๕
การบูรณาการหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเข้าสู่รายวิชาต่าง ๆ	
ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา	๑๑
พัฒนาชีวิตให้มีดี ๕ ประการ	๑๓
กรอบแนวคิดการบูรณาหลักธรรมของพระพุทธศาสนาในกลุ่มสาระต่าง ๆ	๒๑
ตามรอยบาทพระมหากษัตริย์ไทย	๒๘
ประวัติผู้เขียน	๓๐

เมืองใด...เมืองนั้น.....

พระราชนิพนธ์

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า ร.๖

เมืองใดไม่มีทหารหาญ	เมืองนั้นไม่นานเป็นข้า (ข้าทาส)
เมืองใดไร้จอมพารา	เมืองนั้นไม่ซำอับจน
เมืองใดไม่มีพานิชเลิศ	เมืองนั้นย่อมเกิดขัดสน
เมืองใดไร้ศิลป์โสภณ	เมืองนั้นไม่พ้นเสื่อมทราม
เมืองใดไม่มีกวีแก้ว	เมืองนั้นไม่แคล้วคนหยาม
เมืองใดไร้นาริงาม	เมืองนั้นหมดความภูมิใจ
เมืองใดไม่มีดนตรีเลิศ	เมืองนั้นไม่เฟร็ดพิสมัย
เมืองใดไร้ธรรมอำไพ	เมืองนั้นบรรลัยแน่นอน

เมื่อศีลธรรมไม่กลับมา โลกจะวินาศ

เมื่อศีลธรรมกลับมา โลกจะร่มเย็น

พุทธทาสภิกขุ สวนโมกขพลาราม ไซยา

ความรู้คู่คุณธรรม

ความรู้ ในที่นี้ ได้แก่ ความรู้ด้านทฤษฎี ซึ่งเป็นความรู้ในหลักวิชาการต่าง ๆ หรือรู้กฎเกณฑ์ของธรรมชาติ รู้ว่าอะไรดี อะไรชั่ว อะไรเป็นคุณ เป็นโทษ อะไรเป็นประโยชน์ และไม่เป็นประโยชน์ คำว่า ความรู้ เป็นนามธรรมและมีความหมายอย่างเช่น

วิญญาน แปลว่า ความรู้แจ้งในอารมณ์ที่กระทบทางตา หู จมูก กายใจ การรู้ด้วยวิญญานนี้ แม้สัตว์ดิรัจฉานก็มีความรู้เหมือนกัน เพราะสัตว์มีจิต สามารถรับรู้อารมณ์ภายนอกที่เห็นทางตา ได้ยินทางหู เหมือนกับมนุษย์แต่ไม่รู้ว่าจะไรดี อะไรชั่ว

สัญญา แปลว่า ความจำ ก็เป็นความรู้ชนิดหนึ่ง เกิดประกอบกับจิต เมื่อจิตหรือวิญญานรับรู้อารมณ์อะไรทางตา หู จมูก ลิ้น กายใจ สัญญาก็จำอารมณ์นั้น ไม่รู้ว่าอะไรเป็นคุณ อะไรเป็นโทษ

ปัญญา แปลว่า ความรอบรู้ เกิดประกอบกับจิตมี ๓ ระดับ

๑. **สุดมยปัญญา** แปลว่า ปัญญาความรอบรู้ที่เกิดจากการฟังธรรม ฟังครูสอนวิชาการต่าง ๆ หรือศึกษาเล่าเรียนจากการอ่านหนังสือคั่นคว้าวิชาการ ไม่ใช่ฟังสิ่งที่ทำให้เกิดกิเลส เช่น เกิดโลภะ ราคะ ตัณหา เกิดโทสะ ความโกรธแค้น เกิดโมหะความหลงมัวเมา เป็นเหตุให้เกิดความไม่สบายใจเป็นเหตุให้ผู้ฟังเกิดอกุศลมูลนิจจิตคิดทำชั่ว ฟังสิ่งไม่ดี จิตก็ไม่ดีไปด้วย

๒. **จินตามยปัญญา** ปัญญาเกิดจากการคิดพิจารณาให้รู้เหตุผลตามความเป็นจริง และเข้าใจลึกซึ้งในเรื่องที่ตนได้ฟัง ได้ศึกษาเล่าเรียนหรือสิ่งที่ตนได้เห็นทางตา และฟังพิจารณาด้วยสติปัญญาสามารถรู้ว่าอะไรดี อะไรชั่ว อะไรถูก อะไรผิด อะไรเป็นเหตุแห่งทุกข์ อะไรเป็นเหตุให้เกิดความสุข อะไรเป็นหนทางแห่งความเลื่อมอะไรเป็นหนทางแห่งความเจริญ

๓. **ภวามยปัญญา** แปลว่า ปัญญาที่เกิดจากการเจริญภาวนา คือ ฝึกอบรมจิตให้มีสติ มีสมาธิ และเกิดปัญญาแจ้งในสภาวะธรรม เช่น เห็นสรรพสิ่งทั้งหลายทั้งในตัวเรา และนอกตัวเราเป็นธรรมชาติที่ไม่เที่ยงแท้ แน่นอน มีการเปลี่ยนแปลงแตกดับเป็นธรรมดา (อนิจจัง) ทนอยู่สภาพเดิมไม่ได้ (ทุกขัง) หาตัวตนไม่ได้ บังคับไม่ได้ (อนัตตา) และคุณธรรมอื่นจะเกิดขึ้น

ความรู้คู่คุณธรรม หมายถึง ความรู้ในด้านทฤษฎีเรียนแล้วจดจำวิชาการต่าง ๆ ได้ เป็นสัญญา คือ ความจำและเป็นปัญญาความรู้ระดับสุดมยปัญญา ซึ่งเป็นปัญญาที่เกิดจากการเรียนรู้ เช่น เรียนภาษาไทย ก็รู้ภาษาไทย เรียนคณิตศาสตร์ เรียนแพทย์ก็มีความรู้ในด้านการแพทย์ เรียนธรรมะบาลีก็จำหัวข้อ

ธรรมะได้ แปลภาษาบาลีได้ การเรียนอย่างเดียว แต่ถ้าขาดคุณธรรมอาจจะใช้ความรู้ในทางที่ผิดได้ จะเป็นประเภทความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด

จึงต้องฝึกอบรมจิตให้มีคุณธรรม นักปราชญ์กล่าวว่าผู้รู้ธรรมะหรือวิชาการต่าง ๆ ขอบเอาชนะคนอื่น ส่วนผู้ที่มีธรรมะหรือมีคุณธรรมขอบเอาชนะตนเอง คือ ชนะกิเลสความชั่วในใจตนเอง หากชนะกิเลสในใจของตนเองได้ คนนั้นจะไม่ทำชั่ว ไม่พูดชั่วไม่คิดชั่ว จะทำแต่ความดี คุณธรรมหมายถึงธรรมะฝ่ายดี เพราะคำว่าธรรมะ มี ๒ ประเภท คือ

๑. **กุศลธรรม** เป็นธรรมะฝ่ายดี เป็นคุณธรรมเป็นสิ่งที่ควรเจริญอบรมให้เกิดให้มีขึ้นในจิตใจ เป็นภาเวตัพพธรรมที่ควรเจริญ เช่น

สัทธา ความเชื่อมั่นว่าบุญมีจริง บาปมีจริง ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เชื่อว่าคุณบิดามารดามีจริง คุณครูอาจารย์มีจริง เชื่อมั่นในคุณพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นต้น

วิริยะ ความเพียรพยายาม ในการละชั่วทำดี

สติ ความระลึกรู้เท่าทันอารมณ์

สมาธิ ความตั้งมั่นแห่งจิต

ปัญญา ความรอบรู้

ธรรมะดังกล่าวนี้ เป็นคุณธรรมหรือ เมตตา ความรัก ความปรารถนาดี กรุณา สงสารตนและผู้อื่น มุทิตา พลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี อุเบกขา วางเฉยในอารมณ์ที่ควรวางเฉย

๒. **อกุศลธรรม** เป็นธรรมะฝ่ายชั่วได้แก่ กิเลสในใจคน เช่น โลภะ ความโลภ โทสะ ความโกรธ โมหะ ความหลง ความอิจฉาริษยา ความเกียจคร้าน เป็นต้น เป็นธรรมะฝ่ายชั่ว ควรละเว้น ควรขจัดให้เบาบางไปให้หมดไปด้วยการปฏิบัติธรรม เป็นปหัตัพพธรรม คือ ธรรมที่ควรละ

วิชาสมบัติ จริยาสมบัติ

มนุษย์ในโลกนี้ เปรียบด้วยนก ๔ ประการ

๑. บุคคลผู้ได้ศึกษาเล่าเรียนมีวิชาความรู้ในวิชาการต่าง ๆ และมีความประพฤติดีด้วย มีคุณธรรมประจำใจ เป็นบุคคลผู้มีวิชาสมบัติและจริยาสมบัติสามารถสร้างชีวิตให้เจริญก้าวหน้าด้วยลาภ ยศ สรรเสริญ สุข

บุคคลประเภทนี้เปรียบด้วย นกตาคีและปีกดีด้วย สามารถบินไปสู่ทิศทางที่ตนต้องการได้ บินไกลเป็นพันกิโลเมตรก็ได้ เพราะตาคี และปีกดีถือว่าเป็นคนชั้นดีควรยึดถือเป็นตัวอย่าง

๒. บุคคลผู้มีการศึกษาดี มีวิชาความรู้มาก แต่ความประพฤติไม่ดี ไม่มีคุณธรรม ชอบประพฤติผิดศีลธรรม ชอบคดโกง ค้าของเถื่อน ค้ายาบ้า เสพยาบ้า หรือมั่วเมาในอบายมุข

บุคคลประเภทนี้เป็นคนประเภทความรู้ท่วมหัว เอาตัวไม่รอด หรือประเภทความรู้ท่วมตัว เอาหัวไม่รอด บุคคลประเภทนี้เปรียบด้วยนกตาคี แต่ปีกหัก ไม่สามารถจะบินไปไหนได้ เพราะปีกหัก คนที่มีวิชาสมบัติ แต่ขาดจริยาสมบัติก็เช่นเดียวกัน ไม่สามารถจะสร้างสรรค์ชีวิตให้เจริญก้าวหน้าได้

๓. บุคคลผู้ไม่มีการศึกษา ขาดวิชาความรู้ ขาดประสบการณ์ แต่ความประพฤติดี บุคคลประเภทนี้พอจะดำรงชีวิตอยู่ได้ แต่ไม่เจริญก้าวหน้าเปรียบด้วยนกตาบอด แต่ปีกดีบินได้เหมือนกันแต่ไปไม่ไกล เพราะตาบอด คนที่ขาดวิชาสมบัติ แต่มีจริยาสมบัติก็เช่นเดียวกัน กับนกที่ตาบอด แต่ปีกดีชีวิตไม่เจริญก้าวหน้า

๔. บุคคลประเภทที่ ๔ ไม่มีวิชาสมบัติ ไม่ได้ศึกษาเล่าเรียน เป็นคนโง่เขลาเบาปัญญา และไม่มีจริยาสมบัติ คือ ประพฤติไม่ดีเกียจคร้าน มั่วเมาในอบายมุข ชอบเป็นนักเลงอันธพาล เสพยาเสพติดให้โทษต่าง ๆ เป็นบุคคลที่มีดมาและมีดไป เปรียบด้วยนกตาบอดและปีกหักไม่สามารถจะบินไปไหนได้ เพราะตาบอด และปีกหักด้วย

ปัจจุบันนี้สังคมมีปัญหาคนที่มีการศึกษา เป็นนักเรียนนักศึกษา บางคนเป็นนักการเมือง บางคนไปประพฤติชั่ว เสพยาเสพติดผิดศีลธรรม ผิดกฎหมาย จ้างมือปืนมาฆ่ากันบ้าง ค้ายาบ้างบั้งเสพยาเสพติดให้โทษบ้าง ล่าสัตว์ทางเพศบ้าง

การที่คนในสังคมเป็นเช่นนี้ ก็เพราะมุ่งหน้าแข่งขันทางวิชาการอย่างเดียว ไม่สนใจในเรื่องศีลธรรม คุณธรรม จึงหาคนดียาก คนเก่งหาง่าย แต่คนดีหายาก จะหาคนดีร้อยเปอร์เซ็นต์คงหาไม่ได้ ขอให้คิดมากกว่าชั่วก็ใช้ได้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ จึงมุ่งเน้นเรื่องความรู้คู่คุณธรรม แต่เป็นเรื่องยากที่จะทำให้คนสนใจ เรื่องคุณธรรม เพราะจิตใจของคนชอบไหลไปสู่ที่ต่ำ ชอบปล่อยใจให้ไปตามกระแสของกิเลสและสิ่งที่ปลุกเร้าจิตใจให้เพิดเพลินหลงไหลไปตามกระแสของกิเลส อารมณ์หรือสิ่งแวดล้อมและสื่อต่าง ๆ ที่มอมเมาทำให้คนเบื่อน่ายที่จะศึกษา คำสอนของพระพุทธศาสนาและฝึกอบรมจิตใจของตนให้มีความรู้คู่คุณธรรม

นักปราชญ์ท่านกล่าวไว้ว่า “พัฒนาอะไรก็ติด ถ้าจิตไม่พัฒนา” “พัฒนาอะไรก็พัฒนาไปเกิด แต่ไม่ประเสริฐเท่าพัฒนาจิตใจ”

มนุษย์แท้มนุษย์เทียม

มนุษย์กับสัตว์ดิรัจฉานมีสัญชาติที่เหมือนกัน ๔ อย่าง คือ

๑. รู้จักแสวงหาอาหารกิน เพื่อการมีชีวิตอยู่ในโลก
๒. รู้จักหลบนอนพักผ่อน
๓. รู้จักสืบพันธุ์มีลูกหลาน
๔. รู้จักกลัวภัยหลบหลีกภัย รักชีวิตของตน กลัวตาย

มนุษย์ที่ได้รับยกย่องว่าเป็นสัตว์ประเสริฐ จะต้องเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ต้องมีสติปัญญาสูงกว่าสัตว์

มนุษย์ แปลว่า ผู้มีใจสูงได้แก่จิตใจมีมนุษยธรรม สำหรับมนุษยธรรม ซึ่งแปลว่า ธรรมที่ทำให้คนให้เป็นมนุษย์นั้นได้แก่ศีล ๕ และธรรมะ ๕ ข้อ ที่เรียกศีลธรรม หรือ กุศลธรรมบถ ๑๐ ประการ

มนุษยธรรม

กู่ที่ ๑ มีเจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ฆ่ามนุษย์ด้วยกัน และต้องมีคุณธรรม คือ เมตตา ความรัก ความปรารถนาดีต่อตนเองและผู้อื่น

กู่ที่ ๒ มีเจตนางดเว้นจากการลักทรัพย์สมบัติหรือคดโกงทรัพย์สมบัติของผู้อื่น และมีสัมมาอาชีวะ คือ ประกอบอาชีพสุจริต ไม่ผิดศีลธรรม ไม่ผิดกฎหมาย

กู่ที่ ๓ มีเจตนางดเว้นจากการประพฤตินอกงาม ไม่ล่วงละเมิดในบุตร ภรรยาสามีของผู้อื่น และยินดีเฉพาะคู่ครองของตน ไม่ส่าสอนทางเพศจนติดโรคเอดส์

กู่ที่ ๔ มีเจตนาถว้นจากการพูดเท็จ หลอกหลวงผู้อื่นให้เสียประโยชน์ เสียทรัพย์สิน และมีคุณธรรม คือ สัจจะความซื่อสัตย์สุจริต ความจริงใจ

กู่ที่ ๕ มีเจตนาถว้นจากการดื่มสุรา หรือเสพของมีนเมาต่าง ๆ เช่น ยาบ้า เป็นต้นและมีสติสัมปชัญญะ

บุคคลใดมีศีล ๕ ข้อธรรม ๕ ข้อนี้ ประจําใจแล้วจะไม่ทำชั่วทางกาย จะไม่พูดชั่วทางวาจาจะไม่คิดชั่วทางใจ เป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์

กุศลกรรมบถ ๑๐ ประการเป็นมนุษยธรรม

๑. ไม่ฆ่ามนุษย์และสัตว์
๒. ไม่ลักทรัพย์หรือโกงเอาทรัพย์สมบัติของผู้อื่น
๓. ไม่ประพฤติผิดในกามยินดีเฉพาะคู่ครองของตน
๔. ไม่พูดเท็จ หลอกหลวงผู้อื่น
๕. ไม่พูดส่อเสียดยุยงให้คนแตกสามัคคีกัน
๖. ไม่พูดคำหยาบคายกับผู้อื่น
๗. ไม่พูดเพื่อเจือ เหลวไหล ไร้สาระ
๘. ไม่โลภอยากได้สมบัติของผู้อื่นในทางทุจริต
๙. ไม่พยาบาท อาฆาตมุ่งร้ายต่อผู้อื่นมีจิตเมตตาต่อผู้อื่น
๑๐. มีความเห็นชอบ เห็นถูกต้อง เป็นสัมมาทิฐิ

เช่น เห็นว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว บุญมีจริงบาปมีจริง คนเราแตกต่างกัน เพราะทำบุญกรรมมาไม่เหมือนกัน ทั้งในอดีตชาติและปัจจุบันชาติ

ผู้ที่มีคุณธรรมเหล่านี้เรียกว่า มีมนุษยธรรมเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ เป็นผู้มีใจสูงด้วยคุณธรรมเป็นมนุษย์แท้ เรียกว่า **มनुสฺสมนุสฺโส** เป็นมนุษย์แท้ที่สมบูรณ์ทั้งกายและจิตใจ

มนุษย์เทียม ได้แก่ คนประเภท ร่างกายเหมือนมนุษย์แต่จิตใจไม่ใช่มนุษย์ บุคคลประเภทนี้ทำให้สังคมเดือดร้อน

บุคคลผู้มีความ โลภมาก ราคะตัณหา มาก จนเป็นเหตุให้ไปทำกรรมชั่วด้วยอำนาจของความโลภ

มนุษย์ประเภทนี้ เรียกว่า **มनुสฺสเปโต** แปลว่า มนุษย์เปรต คือ ร่างกายเหมือนมนุษย์ แต่จิตใจเป็นเปรตเมื่อตายจากชาตินี้ จะต้องไปเกิดเป็นเปรตหรืออสุรกาย มีความทุกข์ทรมานในภพหน้า

บุคคลที่มีโทสะ ความโกรธมาก และชอบทำกรรมชั่วด้วยอำนาจของโทสะ ความโกรธ ความ
อาฆาตพยาบาท บุคคลประเภทนี้เรียกว่า **มनुสสนิรโย** แปลว่า มนุษย์สัตว์นรก คือ ร่างกายเป็นมนุษย์
แต่จิตใจเป็นสัตว์นรก เมื่อตายจากภพนี้ กรรมชั่วที่ทำไว้ด้วยอำนาจของความโกรธ จะเป็นเหตุปัจจัยให้
ไปเกิดเป็นสัตว์นรกถูกไฟนรกเผา แต่ไม่ตายเพราะบาปกรรมที่ทำไว้

บุคคลที่มีโมหะมาก หลงมัวเมาเห็นความชั่วเป็นความดี เห็นความดีเป็นความชั่ว ชอบดื่มสุรา
ของมึนเมา เสพของมึนเมาจนขาดสติสัมปชัญญะ คนประเภทนี้ เรียกว่า **มनुสสติรจฺจาน** แปลว่า
มนุษย์สัตว์ดิรัจฉาน คนที่มีโมหะ และทำกรรมชั่วด้วยอำนาจของโมหะ เมื่อตายไป จะต้องไปเกิดเป็น
สัตว์ดิรัจฉานได้รับความทุกข์ทรมาน

หากคนในโลกนี้เป็นมนุษย์ทั้งกายและจิตใจโดยมีศีล ๕ ข้อ ธรรม ๕ ข้อ หรือกุศลกรรมบถ ๑๐
ประการประจำใจแล้ว คนในสังคมจะอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข ไม่ต้องมีกฎหมายบังคับ ไม่ต้องมี
ทหาร ตำรวจ มาปราบคนชั่ว ไม่ต้องมีเรือนจำขังนักโทษ สังคมจะไม่วุ่นวายเดือดร้อน แต่เพราะมีมนุษย์
มากสังคมจึงเดือดร้อน

เมื่อรู้ว่าตนเป็นที่รัก ต้องรักษาตนไว้ให้ดี

มนุษย์และสัตว์มีสัญชาตญาณรักชีวิต รักตน จึงได้ดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด

ชีวิตมี ๒ อย่าง คือ รูปชีวิต ได้แก่ ชีวิตในส่วนร่างกาย **นามชีวิต** ได้แก่ ชีวิตในส่วนนามธรรม
คือ จิตใจ

คำว่า **ตนเป็นที่รัก** ได้แก่ ตนนอก คือ ร่างกายเป็นที่รักของคนในคือจิตใจ

พระพุทธเจ้าตรัสว่า เมื่อรู้ว่าตนเป็นที่รัก พึงรักษาตนไว้ให้ดี หมายความว่า ต้องใช้ตนสร้าง
ความยินดีให้แก่ตนใช้กายทำความดี ใช้ใจคิดดี ฝึกอบรมจิตใจให้มีวิชาความรู้ คู่คุณธรรม

ถ้าผู้ใดใช้กายทำชั่ว เช่น ดื่มของมึนเมา เสพยาบ้า สำส่อนทางเพศจนติดโรคเอดส์ ได้ชื่อว่า
เป็นคนไม่รักตนทำร้ายตนเอง ฆ่าตนเอง เป็นลักษณะของคนโง่

บางคนดื่มของมึนเมามาแล้ว ไปสำส่อนทางเพศจนติดโรคเอดส์ ทั้งที่รู้ว่าโรคเอดส์อันตราย
เป็นแล้ว รักษาไม่หาย ต้องนอนรอความตายเท่านั้น

บางคนมีความรู้ มีการศึกษา ทางราชการและพระสงฆ์ก็ประกาศชี้โทษของยาบ้า ว่าใครเสพ
มากแล้ว จะเป็นบ้า ทำลายตนเองทำลายอนาคตตนเอง แต่บางคนยังไปเสพติดยาบ้า สร้างความทุกข์
ความเดือดร้อนให้พ่อแม่และสังคม ทางราชการต้องสูญเสียดอกเบี้ยเงินงบประมาณในการปราบปรามคนค้ายาบ้า
คนเสพยาบ้า ต้องเอาไปเข้าค่ายบำบัด บางคนติดคุกถูกจองจำจนเรือนจำไม่เพียงพอที่จะขังนักโทษ

ที่เป็นดังนี้ เพราะคนขาดคุณธรรม ไม่มีศีลธรรม ไม่มีมนุษยธรรมขาดความรู้คู่คุณธรรม จึงขอเรียกร้อง
ให้ช่วยกันเอาคุณธรรมกลับมา

เมื่อความรู้คู่คุณธรรม ไม่กลับมา ชาวประชาจะยากจนและทนทุกข์ เมื่อความรู้คู่คุณธรรมกลับ
มาชาวประชาจะร่มเย็นเป็นสุข

เมื่อความรู้ คู่คุณธรรม ไม่กลับมา
ชาวประชา จะยากจนและทนทุกข์
เมื่อความรู้คู่คุณธรรมกลับมา
ปวงประชาจะร่มเย็นและเป็นสุข

การบูรณาการหลักธรรมของพระพุทธศาสนา เข้าสู่รายวิชาต่าง ๆ ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

ความหมายของคำว่าบูรณาการหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเข้าสู่การศึกษา ข้าพเจ้าขอให้ความหมายว่า หลักธรรมของพระพุทธศาสนาสามารถประยุกต์ใช้กับการศึกษาทุกวิชา และกิจกรรมหรือ การทำกิจการงานทุกประเภทต้องใช้หลักธรรมไปกำกับควบคุมการกระทำกิจการนั้น จึงจะคิดถูก ทำถูก พุดถูก

การทำหน้าที่ให้ถูกต้อง ถูกกาลเวลา ถูกสถานที่ ถูกกับบุคคล เป็นนักเรียนก็ทำหน้าที่ของนักเรียน ให้ถูกต้อง เป็นนักศึกษาทำหน้าที่ของนักศึกษาให้ถูกต้อง เป็นครูอาจารย์ก็ทำหน้าที่ของครูของอาจารย์ ให้ถูกต้อง เพราะการทำงานที่ถูกต้องถือว่าเป็นการปฏิบัติธรรม

ขอยกตัวอย่างหลักธรรมที่นักเรียน นักศึกษา ครูอาจารย์ ควรจะต้องปฏิบัติตลอดเวลา การเรียน หรือการสอนวิชาการต่าง ๆ จะได้ผลสมบูรณ์ เช่น

สติ ความระลึกได้

ปัญญา ความรอบรู้

สมมติว่า เป็นนักเรียน เริ่มต้นจะต้องระลึกไว้ก่อนว่า วันนี้จะต้องไปโรงเรียนและมีปัญหา พิจารณาว่าวันนี้เราจะเรียนวิชาอะไรบ้าง ควรจะเตรียมอะไร จะเอาอุปกรณ์การเรียนอะไรไปบ้าง จะ แต่งตัวอย่างไร ต้องใช้สติปัญญาตลอดเวลา จะไม่ลืมสิ่งนั้นจะทำให้ถูกต้องเดินทางไปโรงเรียนต้องใช้ สติปัญญาระลึกไว้ และปัญญาพิจารณา จะไปอย่างไร จึงจะปลอดภัย เมื่อไปถึงโรงเรียนแล้ว จะทำอย่างไร ครูให้ทำอะไรบ้าง ขณะฟังครูสอนในห้องเรียน จะเป็นวิชาอะไรก็ตาม จะต้องตั้งใจฟัง มีสติความระลึกไว้ มี สมาธิ จิตใจตั้งมั่นอยู่กับวิชาที่เรียน ใช้ปัญญาพิจารณาให้เกิดความเข้าใจในวิชาที่เรียนนั้น หากไม่เข้าใจ หรือสงสัยถามครู เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในวิชานั้นแจ่มแจ้ง

การกระทำอย่างนี้เรียกว่าเรียนวิชาการไปด้วยปฏิบัติธรรมไปด้วย

คุณธรรมเป็นเหตุให้เกิดความสำเร็จการเรียนหรือการทำงานทุกอย่าง

๑. ฉันทะ ความพอใจในการเรียนชอบวิชาที่เรียนนั้นเต็มใจเรียนในวิชานั้น

๒. วิริยะ เพียรพยายามเรียนให้สำเร็จ แม้การเรียนจะยากบ้างก็เพียรพยายามเรียนให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในวิชาที่เรียน เพียรดูหนังสือเพียรทำการบ้านที่ครูให้ไป

๓. จิตตะ เอาใจใส่สนใจในการเรียน ในวิชาที่เรียนนั้น ไม่ว่าจะเรียนวิชาอะไร ต้องสนใจเอาใจ ใส่ทุกวิชาที่ครูสอน

๔. วิมังสา ใช้ปัญญาเพ่งพินิจพิจารณาให้ละเอียดรอบคอบจนเกิดความเข้าใจในวิชาที่ตนเรียน นั้น

ถ้านักเรียนมีคุณธรรม ๔ ประการนี้ จะต้องเรียนสำเร็จแน่นอน คือ พพอใจเรียน เพียรพยายาม เรียน สนใจวิชาที่เรียนเข้าใจวิชาที่เรียนนั้น

คุณธรรมดังกล่าวนี้ใช้ได้ทั้งนักเรียน นักศึกษา ครูอาจารย์หรือผู้ประกอบการงานทุกอย่าง ต้องใช้ธรรมะ ๔ ประการนี้ จึงสำเร็จโดยสมบูรณ์

พัฒนาชีวิตให้มีดี ๕ ประการ

การศึกษาหรือการพัฒนาชีวิตให้เจริญก้าวหน้าประสบความสำเร็จในชีวิตเจริญด้วย ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ต้องมีดี ๕ ประการนี้

๑. ความรู้ดี

๒. ความสามารถดี

๓. ความคิดดี

๔. ความประพฤติดี

๕. ความมีจิตใจดี ใจมีคุณธรรม

๑. ความรู้ดี ได้แก่การเรียนรู้อะไรต่าง ๆ เป็นเหตุให้เกิดปัญญา ความรู้ความเข้าใจในวิชานั้น จะเรียนวิชาอะไร ขอให้รู้แจ่มแจ้ง กระจ่างชัดเชี่ยวชาญในวิชานั้น

๒. มีความสามารถดี หมายความว่า เรียนสำเร็จวิชาอะไร ต้องมีความสามารถสอนผู้อื่นได้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ประกอบอาชีพการงานได้

การที่จะมีความสามารถดีนั้น จะต้องสนใจฝึกฝนอบรมให้เกิดความชำนาญรู้ด้านทฤษฎีอย่าง เดียวไม่พอ ต้องลงมือปฏิบัติจริงให้เกิดทักษะความชำนาญ จึงจะชื่อว่ามีความสามารถดี

๓. ความคิดดี ได้แก่ รู้จักคิด รู้จักทำ มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักแก้ปัญหา รู้จักปรับปรุงแก้ไข พัฒนางานที่ทำอยู่ ให้ดียิ่งขึ้น รู้จักใช้สติปัญญาคิดพิจารณาหาเหตุผล และพัฒนางานที่ทำอยู่ให้เจริญก้าวหน้า ยิ่งขึ้น

๔. มีความประพฤติดี ไม่ประพฤติผิดศีลธรรม ไม่ประกอบอาชีพทางทุจริต ผิดศีลธรรม ผิด กฎหมายและมีความซื่อสัตย์สุจริต จะเป็นที่ยอมรับไว้วางใจของผู้อื่น

๕. มีจิตใจดี ใจมีคุณธรรม จะเป็นนักเรียน นักศึกษาหรือผู้ใหญ่ต้องมีคุณธรรมของคนดี คือ

คุณธรรมประการที่ ๑ ความขยันหมั่นเพียร ในการศึกษาเล่าเรียนในการทำงานและการทำ ความดีไม่เป็นคนเกียจคร้าน “ขี้เกียจเป็นแมลงวัน ขยันเป็นแมลงผึ้ง อย่าเอาอย่างแมลงวัน ให้เอาอย่าง แมลงผึ้ง”

๑. แมลงวันเกียจคร้าน ไม่รู้จักทำมาหากิน ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง

๒. แมลงวัน ชอบของเน่าเหม็น มีสัตว์ตายเน่าเหม็นอยู่ที่ไหนแมลงวันจะไปตอมกินที่นั่น

๓. แมลงวัน ชอบลักขโมยของผู้อื่น เราวางอาหารไว้ตรงไหนแมลงวันจะไปลักตอมกิน

๔. แมลงวัน โง่ ไม่รู้จักสร้างเนื้อสร้างตัว ไม่มีที่อยู่อาศัย จึงเป็นที่รังเกียจของมนุษย์

ขอให้คนเราอย่าเอาอย่างแมลงวัน

อย่าเกียจคร้านในการเรียน ในการทำงาน ในการทำความดี

อย่าไปยินดี พอใจในสิ่งที่เป็นความชั่ว ในสิ่งที่ไม่ดี เช่นอบายมุข หนทางแห่งความเสื่อมหรือสิ่งเสียดีกให้โทษ สุรา บุหรี่ ยาบ้า ยาอี เฮโรอีน ของมีเงินเมาทุกชนิด หรือการล่าสัตว์ทางเพศ จนติดโรคเอดส์ เพราะสิ่งเหล่านี้เหมือนของเน่าเหม็น เป็นสิ่งที่ไม่ดี

คนเราต้องประกอบอาชีพสุจริต ไม่ผิดศีลธรรม ไม่ผิดกฎหมาย ไม่ลักขโมยคดโกงผู้อื่น

คนเราอย่าทำอะไรด้วยความโง่ ความหลงผิด อย่าคบกับคนพาล คนชั่วให้คบกับบัณฑิต คนดี และจะทำอะไร ต้องทำด้วยสติ ปัญญา อย่าทำด้วยความโลภ ความโกรธ ความหลง

คนเราให้เอาอย่างแมลงผึ้ง เพราะแมลงผึ้งมีลักษณะนิสัยดี ๔ ประการ คือ

๑. แมลงผึ้ง มีความขยันเข้มแข็ง อดทน มีความเพียรพยายามสูง ขยันไปเกล้ากลึงเกสรดอกไม้ น้ำต้อยดอกไม้ที่ละน้อย เอามาทำรวงรัง จนเป็นรังผึ้ง มีน้ำผึ้ง ให้มนุษย์ได้รับประทาน

๒. แมลงผึ้ง ชอบของหอมของหวาน เกสรดอกไม้ น้ำต้อยดอกไม้ แมลงผึ้งไม่ชอบของเหม็น แมลงผึ้งไม่ชอบ

๓. แมลงผึ้ง มีความรักความสามัคคีกันดีมาก อยู่รวมกันเป็นพันเป็นหมื่น ก็อยู่รวมกันได้

๔. แมลงผึ้งฉลาดสามารถสร้างรังผึ้งผลิตน้ำผึ้ง ไว้กินได้นาน ๆ เขาสร้างรังผึ้งได้อย่างวิจิตรพิสดาร มนุษย์เองยังไม่สามารถสร้างรังผึ้งผลิตน้ำผึ้งมารับประทานได้ ต้องเลี้ยงตัวผึ้ง เพื่อให้สร้างรังผึ้งผลิตน้ำผึ้งเป็นสินค้าได้ น้ำผึ้งทำยาได้ ขี้ผึ้งเอามาทำเทียนบูชาพระได้

คนเราควรเอาอย่างแมลงผึ้ง

๑. มีความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็งอดทนในการเรียนในการทำงาน ในการทำความดีทุกอย่าง

๒. ต้องฝึกจิตใจให้เป็นคนรักความดี ชอบความดี เช่นการศึกษาเล่าเรียนหาวิชาความรู้ ชอบศึกษารธรรมะ ชอบปฏิบัติธรรมะ อบรมคุณธรรมให้เกิดขึ้นในจิตใจ เมื่อจิตใจชอบความดี ใจจะสั่งให้กายทำดี วาจาสุดดี ความดีเหมือนของหอมของหวาน

๓. คนเราต้องมีความรักกันความสามัคคีกัน ในครอบครัว พ่อแม่ พี่น้อง ต้องมีความรัก ความสามัคคีกัน ไม่มีทิฏฐิมานะต่อกันรู้จักให้อภัยกัน อยู่รวมกันต้องมีความรัก ความสามัคคี ไม่แตกแยกกัน เพื่อนร่วมงานต้องสามัคคีกัน ความสามัคคี เป็นเหตุให้อยู่ร่วมกันด้วยความสุข เป็นเหตุให้การทำงานสำเร็จด้วยดี

๔. คนเราต้องทำงานด้วยสติปัญญา ทำด้วยเหตุผล งานจึงจะถูกต้องเรียบร้อย ไม่บกพร่อง ไม่ผิดพลาด และพยายามคบหาสมาคมกับคนดี กับนักปราชญ์บัณฑิต คบเพื่อนดี อย่าคบคนพาล

เมื่อผู้ใด สร้างชีวิตให้เจริญก้าวหน้า เรียบสำเร็จ มีงานทำเจริญด้วยลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ต้อง
ระวังความเสื่อม

คาถาป้องกันความเสื่อม ป้องกันความยากจน คือ

“ระวังอย่าให้น้ำท่วม

ระวังอย่าให้ไฟไหม้

ระวังอย่าให้ผีหลอก”

ระวังอย่าให้น้ำท่วม ได้แก่ ระวังอย่าให้น้ำเหล่า น้ำสุรา ท่วมปาก ท่วมคอมาก ท่วมเข้า ท่วม
เย็น จะยากจน เพราะเสียเงิน เสียงาน เกิดโรคภัยไข้เจ็บ เกิดทะเลาะวิวาท

ระวังอย่าให้ไฟไหม้ ได้แก่ ระวังอย่าให้ไฟสิ่งเสพติดใจให้โทษทุกชนิดมาเผาชีวิตของเรา เผา
ทรัพย์สมบัติ เผาสังคม เผาประเทศชาติ

ระวังอย่าให้ผีหลอก อย่าเป็นนั้เลงการพนัน เพราะเป็นอบายมุข เป็นหนทางแห่งความเสื่อม
อย่าให้อีการพนันหลอก

พระพุทธเจ้าไม่เคยสอนว่า เล่นการพนันแล้วสร้างตัวได้ร่ำรวย ผู้ที่จะร่ำรวย ต้องขยัน หมั่น
เพียร ในการเรียน ในการทำงานคนมีปัญญา และความขยัน จะสร้างฐานะหลักฐานให้มั่นคงได้

**คุณธรรมประการที่ ๒ คือ ความฉลาด มีสติปัญญา รู้จักแก้ปัญหาการทำงาน รู้จักการดำเนิน
ชีวิตอย่างถูกต้อง**

ความฉลาดจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการคบหาสมาคมกับนักปราชญ์บัณฑิต สนใจศึกษาเล่าเรียน
หาวิชาความรู้ หาประสบการณ์

คนฉลาดกับคนโง่ ทำงานได้ผลต่างกัน มีเรื่องตัวอย่างเล่าไว้เป็นคติเตือนใจว่า มีพระราชอาช
องค์หนึ่ง ครองเมืองอยู่เมืองหนึ่ง พระราชาพระองค์นี้ มีอำมาตย์อยู่ ๒ คน

อำมาตย์คนหนึ่ง **ฉลาด** พระราชาใช้ให้ทำอะไร ทำได้ถูกต้องรวดเร็ว เพราะฉลาดมีไหวพริบ
ปฏิภาณ รอบคอบ

ส่วนอำมาตย์อีกคนหนึ่งโง่ ใช้ให้ทำอะไร เชื่องช้า และทำผิดพลาดอยู่บ่อย ๆ ถูกพระราชอาช
บ่อยครั้ง พระราชาขย่งสรรเสริญ อำมาตย์ฉลาดว่า ทำงานดี เรียบร้อย รวดเร็ว

อำมาตย์โง่ รู้สึกน้อยใจ ไปบ่นให้คนอื่นฟังว่า เราก็คือเป็นอำมาตย์เหมือนกัน เป็นคนเหมือนกัน
ทำไมพระราชอาชไม่ยกย่องสรรเสริญเราบ้าง

พระราชอาช คงไม่รักเรา จึงไม่ยกย่องชมเชยเราบ้าง

เรื่องนี้รู้ถึงพระราชา พระองค์ต้องการจะสอนอำมาตย์ไว้ว่าทำไมจึงไม่ได้รับการยกย่อง
วันหนึ่ง พระราชาพาอำมาตย์ ๒ คน พร้อมด้วย ข้าราชการบริวาร ไป ณ ที่แห่งหนึ่ง ไปพักอยู่ที่ศาลา
กลายเป็นศาลาวัด

พระราชาได้ยินเสียงลูกหมา ที่เกิดใหม่ร้อง จึงรับสั่งเรียกอำมาตย์ไปมาเข้าเฝ้าแล้วสั่งอำมาตย์ไป
ว่า

“อำมาตย์ เธอจงไปดูซิ เสียงอะไรร้อง”

อำมาตย์ไป ดู เห็นลูกหมา เกิดใหม่ร้อง จึงกลับมาทูลพระราชาว่า “เสียงลูกหมาร้อง
พะยะค่ะ”

พระราชตรัสถามว่า “ลูกหมามีกี่ตัว”

อำมาตย์ไป ไม่ได้สังเกต จึงเดินกลับไปดูใหม่ แล้วกลับมาทูล พระราชาว่า “ลูกหมามี ๕ ตัว
พะยะค่ะ”

พระราชตรัสถามต่อไปว่า “ลูกหมามีสีอะไรบ้าง”

อำมาตย์ไป ไม่ได้สังเกต จึงเดินไปดูใหม่ และกลับมาทูลพระราชาว่า “ลูกหมา มีสีแดง ๒ ตัว สี
ดำ ๓ ตัว พะยะค่ะ”

พระราชตรัสถามอีกว่า “ลูกหมา มีตัวผู้กี่ตัว ตัวเมียกี่ตัว”

อำมาตย์ไป กลับไปดูอีก ไปจับดู แล้วมารายงานพระราชาว่า “ลูกหมามีตัวผู้ ๒ ตัว ตัวเมีย ๓ ตัว
พะยะค่ะ”

เพราะความโง่เขลา ขาดสติปัญญา ขาดไหวพริบปฏิภาณ อำมาตย์ไป จึงเดินกลับไป กลับมา
หลายครั้ง

พระราชาเรียกอำมาตย์ฉลาดมา แล้วตรัสสั่งว่า อำมาตย์เธอจงไปดูซิเสียงอะไรมันร้อง

อำมาตย์ฉลาด มีสติปัญญา มีไหวพริบปฏิภาณดี มีความสุขุมรอบคอบเมื่อไปเห็นลูกหมาแล้ว
สังเกตดูโดยละเอียดมีกี่ตัว สีอะไรบ้าง มีตัวผู้กี่ตัว ตัวเมียกี่ตัว จำได้หมด

เมื่อกลับมาพระราชตรัสถามอะไร ตอบได้หมด ไปดูครั้งเดียว ตอบได้หมด เพราะความฉลาด

นิทานเรื่องนี้ สอนให้รู้ว่าคนโง่กับคนฉลาดนั้น ทำงานได้ผลต่างกัน

จึงต้องศึกษาหาความรู้และฝึกจิตใจให้มีสติปัญญา ทำอะไรต้องทำด้วยสติปัญญา ทำด้วยความ
ฉลาด อย่าทำอะไรด้วยความโง่ต้องมีความสุขุมรอบคอบ

คุณธรรมประการที่ ๓ ความซื่อสัตย์สุจริต ฝึกตนให้เป็นคนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น
ต่อหน้าที่การงาน และต้องสุจริตด้วย

คุณธรรมประการที่ ๔ เสียสละ ต้องฝึกตนให้เป็นคนรู้จักเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมไม่เป็นคนใจแคบ มีใจเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่นหรือเสียสละเพื่อสังคมเพื่อประเทศชาติศาสนา

ไม่เป็นคนเห็นแก่ตัว หวังผลประโยชน์แก่ตนเองเท่านั้น จึงทำงาน ต้องฝึกหัดเป็นคนเสียสละ จึงจะทำประโยชน์ส่วนรวมได้

คุณธรรมประการที่ ๕ มีวินัย คือ เคารพกฎหมาย และกฎกติกาของสังคมและเป็นผู้มีศีล ไม่ทำชั่วทางกาย ทางวาจา จึงจะอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความสงบสุข

คุณธรรมประการที่ ๖ ใจเมตตา คือ มีความรัก ความปรารถนาดีต่อตนเอง ต่อผู้อื่น สัตว์อื่น ไม่มีจิตใจอาฆาตพยาบาทมุ่งร้ายต่อผู้อื่นเมื่อมีเมตตาต่อกัน ปรารถนาดีต่อกัน ไม่เบียดเบียนกันทางกายทางวาจา ทางใจ ตนเอง ก็มีความสุข ผู้อื่นก็มีความสุข นักปราชญ์ จึงกล่าวว่า **“เมตตาเป็นเครื่องค้ำจุนโลก”**

หมู่มนุษย์จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขต้องมีเมตตาปรารถนาดีต่อกัน ให้ตนเองและผู้อื่น มีความสุขกาย สุขใจ ไม่มีเวรภัย ต่อกัน ไม่เบียดเบียนกันรักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัย

คุณธรรมประการที่ ๗ สามัคคี หมายความว่า คนเราจะอยู่ร่วมกันในครอบครัว ในสถาบันศึกษา หรือการทำงานร่วมกันต้องมีความสามัคคีกัน มีความเห็นไปในทางเดียวกัน รู้จักให้อภัยกัน ไม่มีทิฐิมาเนาะต่อกัน จะทำงานร่วมกัน อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

คุณธรรมประการที่ ๘ หนีความชั่ว ได้แก่ มีอิทธิ ความละเอียดรอบคอบต่อความชั่ว ไม่ทำชั่ว ผิดศีลธรรม ผิดกฎหมาย ทั้งในที่แจ้งและที่ลับ เพราะละเอียดแก่ใจตนเอง

คุณธรรมประการที่ ๙ กลัวความผิด ได้แก่ มีโศดตปปะ ความเกรงกลัว ต่อบาปต่อความผิดศีลธรรม ผิดกฎหมาย ซึ่งจะให้ผลเป็นความทุกข์ความเดือดร้อนในภายหลัง

แม้จะเสพยาบ้า ก็รู้สึกกลัวต่อพิษภัยของยาบ้า และคิดจะไปเที่ยวสำล่อนทางเพศ ก็กลัวพิษภัยของโรคเอดส์ หากรู้จักกลัวต่อผลของความชั่วอย่างนี้ จะเป็นเหตุให้ไม่กล้าทำชั่ว ทั้งในที่แจ้งและที่ลับ

คุณธรรมประการที่ ๑๐ คิดช่วยชาติศาสนา เมื่อคนเราได้รับการศึกษาคดี สร้างตน มีฐานะหลักฐานพอสมควรแล้ว เรียกว่าได้รับประโยชน์ตนแล้วก็ควรจะทำประโยชน์ เพื่อผู้อื่นบ้าง เพราะเราเป็นหนี้ประเทศชาติ ศาสนา ต้องทำประโยชน์สนองคุณชาติ คือ ผืนดินไทย และคนไทยด้วยกัน หรือทำประโยชน์แก่ พระพุทธศาสนา ด้วยการศึกษารธรรม ปฏิบัติตามพระธรรมเบาะเนาะนำคำสั่งสอนผู้อื่นให้มีคุณธรรม ให้รู้จักดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ไม่ผิดศีลธรรม ไม่ผิดกฎหมาย

คุณธรรม ๑๐ ประการ ที่กล่าวมานี้ หากจะย่อให้เรียกง่ายก็คือ ขยัน ฉลาด ซื่อสัตย์ เสียสละ มีวินัย ใจเมตตา สามัคคีหนีความชั่ว กลัวความผิด คิดช่วยชาติศาสนา

หากผู้ใด มีความรู้ในวิชาการต่าง ๆ และมีคุณธรรมเหล่านี้ประจำใจแล้ว เรียกว่า มีความรู้คู่คุณธรรม และมีคุณธรรมอีกมากที่ควรเอามาใช้ในการศึกษาเล่าเรียน ในการทำงาน และจะต้องมีคุณธรรมประจำใจ

ทุกคน ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ และ ไม่ว่าจะทำหน้าที่อะไร ต้องมีคุณธรรม คือความดี ความถูกต้อง
ประจำใจเสมอ ขอให้มึสติปัญญา ควบคุมจิตใจไว้เสมอ จะทำอะไรไม่ผิด “รักษาคใจ ไว้ให้ดี ทำหน้าที่
ให้ถูกต้อง มีสตืออย่าให้พร่องความเศร้าหมองจะหมดไป”

กรอบแนวคิดการบูรณาหลักสูตร ของพระพุทธศาสนาในกลุ่มสาระต่าง ๆ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติร่วมกับมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ร่วมกัน
จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง พิจารณาสาระหลักสูตรของพระพุทธศาสนาและกำหนดกรอบความคิด
เพื่อนำไปสู่การบูรณาการในรายวิชาต่าง ๆ เมื่อวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ และวันที่ ๒๘ มิถุนายน
๒๕๔๕ ณ ห้องประชุมใหญ่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร โดย อธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (สมเด็จพระพุทธชินวงศ์) กล่าวเปิดการประชุม และกล่าว
สัมมนาพิเศษถกแถลงรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการและวางแผน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (พระราช
กวี) เป็นประธานการประชุมฯ มีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งพระสงฆ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ และนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง
จำนวน ๕๐ ท่าน โดยสรุปสาระสำคัญจากที่ประชุมได้พอสังเขปดังนี้

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

หลักสูตรในการบูรณาการ

สาระที่ ๑ การอ่าน

- ๑) อ่านคำง่าย ๆ อ่านคำคล้องจองเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ศาสนาและคัมภีร์ของศาสนา เช่น
พระ พระสงฆ์ พระภิกษุ สามเณร จัน สวดมนต์ อาพาธ ฯลฯ
- ๒) อ่านคำคล้องจองเกี่ยวกับหลักสูตรง่าย เช่น ทำความดีละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้ผ่องใส
- ๓) อ่านคำคล้องจองเกี่ยวกับการบริหารจัดการและเจริญปัญญา เช่น สติ สมาธิ ปัญญา ศิล
- ๔) อ่านวรรณคดีและวรรณกรรม ให้อ่านนิทานชาดก เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ศาสดา คัมภีร์
หลักสูตรการบริหารจัดการและเจริญปัญญา

กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์

หลักสูตรในการบูรณาการ

- ๑) หลักว่าด้วยความจริง ๒ อย่าง ได้แก่ สมมุติสัจจะ และปรมาตตสัจจะ
- ๒) หลักกาลามสูตร หมายถึง หลักแห่งการใช้เหตุผลด้วยปัญญาของตนเอง
- ๓) หลักว่าด้วยประเภทของความรู้ (ปัญญา) เน้น จินตามยปัญญา สุตมยปัญญา และภาวนานามยปัญญา
- ๔) หลักสุจริต ๓ ประการ เป็นประโยชน์กับการใช้วิชาคณิตศาสตร์ ในทางสร้างสรรค์ อาจจะรวมถึงการละอกุศลกรรมบถด้วย
- ๕) หลักไตรลักษณ์ กล่าวถึงความไม่เที่ยงของสรรพสิ่ง เพื่อให้มองเห็นความจริง ตรงตามความเป็นจริงตามแนวคณิตศาสตร์

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

หลักธรรมในการบูรณาการ

สาระที่ ๑ สิ่งมีชีวิตกับกระบวนการดำรงชีวิต :- การพัฒนาชีวิตมนุษย์ในแนวของพุทธ – ปฏิจสงมฺพบาท สังกหัตถุ ๔

สาระที่ ๒ ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม :- ศึกษาสิ่งแวดล้อม – ไตรลักษณ์

สาระที่ ๓ สารและสมบัติของสาร :- สิ่งประกอบขึ้นเป็นตัวตน – ชั้นที่ ๕ ไตรลักษณ์

สาระที่ ๔ แรงแและการเคลื่อนที่ :- ทุกอย่างมีการสะสมและทำให้เกิดการขับเคลื่อนที่ – กฎแห่งกรรม

สาระที่ ๕ พลังงาน :- ส่องที่มองเห็นได้ยาก – ไตรสิกขา

สาระที่ ๖ กระบวนการเปลี่ยนแปลงของโลก :- เข้าใจตนเอง และสิ่งแวดล้อม – ไตรลักษณ์

สาระที่ ๗ ดาราศาสตร์และอวกาศ :- รู้จักนำสิ่งที่สมดุลย์กันไปใช้ให้เกิดประโยชน์ – เบญจศีลเบญจธรรม ชั้นที่ ๕

สาระที่ ๘ ธรรมชาติของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี :- รู้จักเหตุและแก้ปัญหาได้อย่างเป็นขั้นตอน – อริยสัจ ๔

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

หลักธรรมในการบูรณาการ

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม :- พิจารณาตามคู่มือสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม :- ศิล ๕ มรรคมือองค์ ๘ ไตรสิกขา ธรรมมีอุปการะ (สติ สัมปชัญญะ) อบายมุข ๖ อริยสัจ ๔ อภินิหารปัจเจกชน ๕ เวสัชชกรรมธรรม ๕ (ธรรมทำความกล้าหาญ) นิเวศน์ ๕

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์ :- สันโดษ ทิศ ๖ อิทธิบาท ๔ สังคหวัตถุ ๔ ทิฐุธรรมมีกัตถประโยชน์ ๔ (ประโยชน์ในปัจจุบัน) มิจฉาวณิชา ๕ (การค้าขายไม่ชอบธรรม)

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์ :- การประสูติ การตรัสรู้ การปรินิพพาน การเผยแผ่ธรรม การศึกษา ในสำนักครุวิศวามิตร อาฬารดาบสและอุทกดาบส

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์ :- สถานที่สำคัญ ๆ ทางพระพุทธศาสนา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา

หลักธรรมในการบูรณาการ

สาระที่ ๑ การเจริญเติบโตและพัฒนาของมนุษย์ โดยยึดหลัก ได้แก่ ปัจจัยพื้นฐาน ๔ ประการ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค

สาระที่ ๒ ชีวิตและครอบครัว

๑) เข้าใจและเห็นคุณค่าของชีวิต โดยเมตตากรุณา

๒) ครอบครัว โดย รู้จักกตัญญู มีความสามัคคี เจริญไพบูลย์ช่วยเหลือครอบครัว (อัตถจริยา) ฆราวาสธรรม ๔ ทิศ ๖

๓) เพศศึกษา โดย อย่างซิงสุกก่อนห้าม (สติ + สัมปชัญญะ) และรู้จักอาย เกรงกลัวต่อการกระทำ บาป (หิริ + โอตตปปะ)

๔) มีทักษะในการดำเนินชีวิต คือ ละชั่ว ทำดี ทำให้ให้ผ่องใส

สาระที่ ๓ การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกม กีฬาไทย และกีฬาสากล ได้แก่

๑) รู้จักประมาณตน (อัตตัญญา)

๒) ให้รู้จักความพอดี (มัตตัญญา)

๓) ให้รู้จักระยะเวลา (กาลัญญา)

๔) มีความระมัดระวัง (อัปปมาทะ)

๕) รู้จักแพ้ – ชนะ – อภัย (วินัย)

สาระที่ ๔ การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพ และการป้องกันโรค

๑) งดเว้นสิ่งเสพติดทุกประเภท (วิริติ)

- ๒) รู้เหตุ – รู้ผล (สัมมัญญา – อุตถัญญา)
- ๓) รู้จักกาลเวลา (กาลัญญา)
- ๔) รู้จักบุคคลที่คบ (บุคคลปโรปัญญา)
- ๕) รู้จักข่มใจ ควบคุมอารมณ์ (ขันติ + โสรัจจะ)

สาระที่ ๕ ความปลอดภัยในชีวิต

- ๑) มีสติ + สัมปชัญญะ
- ๒) การคบมิตร (กัลยาณมิตร)
- ๓) รู้จักสถานที่ที่ไม่ควรไป (อโคจร)

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

หลักธรรมในการบูรณาการ

สาระที่ ๑ ทักษะศิลป์

- ๑) จิตรกรรมฝาผนัง :- ภาพพุทธประวัติ ภาพพระเจ้าสิบชาติ ภาพไตรภูมิพระร่วง
- ๒) ธรรมชาติของจิตรกร :- อิทธิบาท ๔ สมธิ ขันติ

สาระที่ ๒ ดนตรี

- ๑) ประโยชน์ของดนตรี :- จิตใจเยือกเย็น ทราบนิสัยใจคอของผู้ฟังดนตรี
- ๒) ธรรมชาติของนักดนตรี :- อิทธิบาท ๔ อุบายสอนธรรมะ เช่น พิณ ๓ สาย สามัคคีธรรม เช่น การเล่นดนตรีเป็นวง ขันติ สาราณียธรรม ๖
- ๓) เนื้อหาของดนตรี :- เลือกเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เช่น เพลงสวด ๕ เพลงไตรลักษณ์ ฯลฯ

สาระที่ ๓ นาฏศิลป์

- ๑) บทบาท ท่าทาง สะท้อนให้เห็นนิสัยของแต่ละคนและการแต่งตัว :- ใช้หลักธรรมการทำให้งาม ๒ อย่าง ได้แก่ ขันติ โสรัจจะ (ความงามภายนอกและภายใน)
- ๒) จัดให้เด็กแสดงละครเกี่ยวกับคุณธรรม :- ชื่อสัตว์ กตัญญู ศิลป ฯลฯ

กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

หลักธรรมในการบูรณาการ

สาระที่ ๑ - ๒ การดำรงชีวิตและครอบครัว/อาชีพ

ป.๑-๓ :- นักเรียนมี หิริ-โอตตปเปะ เป็นพื้นฐาน มีสติ สัมปชัญญะ ในการปฏิบัติและ เทคโนโลยี และให้นักเรียนรู้จักพระคุณต่อบุคคล เช่น กตัญญูกตเวที ฯลฯ

ป.๔-๖ :- ให้นักเรียนมีความเข้าใจในพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ และนักเรียนมีมนุษยธรรม คือ เบนจิต – เบนธรรม และทศ ๖

ม.๑-๓ :- มีทิวฐัมมิกัตถประโยชน์ ๔ (ประโยชน์ในปัจจุบัน) อิทธิบาท ๔ ฆราวาสธรรม ๔ และ อบายมุข ๔

ม.๔-๖ :- นักเรียนละเว้นอบายมุข ๔ มีฆราวาสธรรม ๔ สังคหวัตถุ ๔ พรหมวิหาร ๔ สุขของคฤหัสถ์ ๔ อย่าง สัมปรายิกัตถ-ประโยชน์ ๔ (ประโยชน์ในภพภาคหน้า)

สาระที่ ๓ การออกแบบและเทคโนโลยี

ป.๑-๓ :- ให้นักเรียนมีไตรสิกขา ในการออกแบบเทคโนโลยี

ป.๔-๖ :- มรรคมืองค์ ๘

ม.๑-๓ :- สัปปริสธรรม ๗

ม.๔-๖ :- อธิปไตย ๓ , - พละ ๕

สาระที่ ๔-๕ เทคโนโลยีเพื่อการทำงานและอาชีพ

ป.๑-๓ :- นักเรียนเข้าใจชีวิตเกี่ยวกับระดับ (บุคคล ๔ เหล่า)

ป.๔-๖ :- อริยสัจ ๔ กัมมัฏฐาน ๒

ม.๑-๓ :- จริยา ๖

ม.๔-๖ :- อริยทรัพย์ ๗ บารมี ๑๐ ธรรมของพระโพธิสัตว์

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

หลักธรรมในการบูรณาการ

กรอบแนวคิด ป.๑ – ป.๓

๑) นักเรียนเกิดความศรัทธาในพุทธศาสนา เช่น ให้ชมภาพพุทธประวัติ วันสำคัญทางพุทธศาสนา

๒) เรียนรู้ศัพท์ทางพุทธศาสนา (เบื้องต้น)

๓) นิทานชาดกสั้น ๆ

กรอบแนวคิด ป.๔ – ป.๖

๑) เรียนรู้คำศัพท์เกี่ยวกับธรรมะทางพุทธศาสนา (ระดับต้น)

๒) เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องสั้นทางพุทธศาสนา เช่น พุทธประวัติ

๓) จัดทำบทเรียนให้ครบทั้ง ๔ ทักษะ

กรอบแนวคิด ม.๑ – ม.๓

๑) เรียนศัพท์พุทธศาสนาระดับกลาง

๒) ศึกษาเรื่องสั้นทางพุทธศาสนา เช่น พระมหาชนก เป็นต้น

๓) จัดทำบทเรียนให้ครบทั้ง ๔ ทักษะ

กรอบแนวคิด ม.๔ – ม.๖

๑) ศึกษาคำศัพท์หลักธรรมทางพุทธศาสนา ในระดับสูง โดยเพิ่มเนื้อหาให้มากขึ้น

๒) ศึกษาพุทธประวัติและสาวก

๓) จัดทำเนื้อหาหลักสูตรให้ครบทักษะทั้ง ๔

๔) ทุกกิจกรรมเน้นการวิเคราะห์วิจารณ์ และเหตุผล

ตามรอยบาทพระมหากษัตริย์ไทย

๑. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พระปิยมหาราช) ตรัสไว้ก่อนเสด็จประพาสยุโรป

“ข้าพเจ้าขอปฏิญาณตนเฉพาะหน้าพระสงฆ์เถระทั้งหลายอันประชุม ณ ที่นี้ ว่า

“ข้าพเจ้าจะไม่มีจิตยินดีน้อมไปเป็นศาสนาอื่น นอกจากสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระ
ธรรมอันพระองค์ ได้ตรัสรู้ขอบดีแล้ว กับทั้งพระสงฆ์หมู่ใหญ่ อันได้ประพฤติตามคำสั่งสอนของพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้นเลยเป็นอันขาดจนตราบกว่าสิ้นชีวิต”

“ข้าพเจ้าย่อมรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ของข้าพเจ้าที่จะต้องทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นสิ่งคู่กับ
ราชอาณาจักรให้ดำเนินไปในทางวัฒนาถาวรพร้อมกันทั้งสองฝ่าย”

“ประชาชนในสยามราชอาณาจักรนี้ ย่อมเป็นผู้นับถือพุทธศาสนาโดยมาก พุทธศาสนิกชนใน
ราชอาณาจักรย่อมได้ศรัทธาฟังพระสัทธรรม ซึ่งสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบัญญัติไว้เป็นวิถีทาง
สัมมาปฏิบัติจากพระภิกษุสามเณร ซึ่งมีอยู่ในสังฆารามทั่วพระราชอาณาจักร”

“การสอนศาสนาในโรงเรียนทั้งในกรุงและหัวเมืองจะต้องให้มีขึ้นให้มีความวิคตไปว่าเด็กชั้น
หลังจะห่างเหินจากพระศาสนา จนเลยเป็นคนไม่มีธรรมะในใจมากขึ้น

“คนที่ไม่มีธรรมเป็นเครื่องดำเนินตาม คงจะหันไปในทางทุจริตโดยมาก ถ้ารู้บ่อยก็โกงไม่ค่อย
คล่องหรือโกงไม่สนิท ถ้ารู้มากก็โกงคล่องมากขึ้นและโกงพิสดารมากขึ้น”

๒. พระบรมราชาบาทและพระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (บางตอน)

“พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาสำหรับชาติเรา เราจำเป็นต้องเชื่อด้วยความกตัญญูต่อบิดามารดา และต้นโคตรวงศ์ของเรา”

“ศาสนาในสมัยนี้เป็นของเราที่แยกจากชาติไม่ได้ พระศาสนาเป็นของคนไทยเรามาชนกันนับถือพระพุทธศาสนาเถิด”

“ผู้ที่แปลงศาสนา คนเขาดูถูกยิ่งเสียดกว่าผู้ที่แปลงชาติ เพราะฉะนั้นเป็นความจำเป็นที่เราทั้งหลาย ผู้เป็นไทยจะต้องมั่นอยู่ในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาสำหรับชาติเรา”

“ถ้ามีอันตรายอย่างใดมาถึงพระพุทธศาสนา เราทั้งหลายจะเป็นผู้ที่ได้รับความอับอายด้วยกันเป็นอันมากเหตุฉะนั้นเป็นหน้าที่ของเราที่จะต้องตั้งใจที่จะรักษาความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย อย่าให้มีอันตรายมาถึงได้”

“เมืองเราเกือบจะเป็นเมืองเดียวในโลกแล้วได้มีบุคคลถือพระพุทธศาสนา และเป็นแหล่งเดียวกัน เพราะฉะนั้นเป็นหน้าที่ของเราทั้งหลายที่จะช่วยกันบำรุง รักษาพระพุทธศาสนาอย่าให้เสื่อมสูญไป”

๓. พระบรมราชาวาท พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (บางตอน)

“ตามธรรมดาเด็ก ๆ จะเรียนแต่หนังสือเท่านั้นไม่พอ ถ้าเรียนแต่หนังสืออย่างเดียวก็จะตรงกับที่โบราณท่านว่าไว้ว่า

“วิชาท่วมหัว เอาตัวไม่รอด” เราต้องเรียนอย่างอื่นด้วยต้องฝึกกาย วาจา ใจ

พระพุทธองค์ได้รับสั่งไว้เป็นพุทธภาษิตว่า ทันโต เสฏโฐ มนุสเสสุ แปลว่า บุคคล ที่ฝึกหัดตนดีแล้ว เป็นผู้ประเสริฐในหมู่มนุษย์ทั้งหลาย”

๔. พระบรมราชโองการ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

๕. พระบรมราชาวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช (บางตอน)

“การปลูกจิตสำนึกของชาวพุทธเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติของเรา ชาวพุทธที่แท้จึงเป็นผู้คิดชอบปฏิบัติชอบ อยู่เป็นปกติ อยู่ ณ ที่ใดก็ทำให้ที่นั่นสงบร่มเย็น มีแต่ความปรองดองและสร้างสรรค์ จึงเป็นโชคดียิ่งยิ่งที่ประเทศไทยเรามีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ”

“กรณีกิจอันสำคัญของท่านทั้งหลาย คือ การส่งเสริมประชาชนให้มีพระรัตนตรัยและธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นหลักของใจและความประพฤติดด้วยศรัทธาและปัญหาที่ถูกต้อง”

ประวัติย่อ

พระวิกรมมุนี (บุญรอด ปญฺ.รอด ปญฺ.ญาวโร ป.ศ. ๕)

ปัจจุบัน

อายุ ๖๖ พรรษา ๔๖

ตำแหน่งปัจจุบัน

เจ้าอาวาสวัดคีรีวงศ์

รองเจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์

ประธานศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์

เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนครสวรรค์

ประธานศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาวัดคีรีวงศ์

ประธานศูนย์อบรมศีลจารินีวัดคีรีวงศ์

ประธานศูนย์ฝึกอบรมพระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ประธานศูนย์ฝึกอบรมพระวิปัสสนาจารย์

การศึกษา

สำเร็จเปรียญธรรม ๕ ประโยค จากสำนักเรียนวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพฯ

การปฏิบัติกรรมฐาน

พ.ศ. ๒๕๐๐ ปฏิบัติกรรมฐาน ณ วัดสร้อยทอง พระราม ๖ กรุงเทพฯ

พ.ศ. ๒๕๐๘ ปฏิบัติกรรมฐาน ณ สำนักวิปัสสนา วิเวกอาศรม จังหวัดชลบุรี

งานพิเศษ

- สร้างวัดคีรีวงศ์จากวัดร้าง เป็นวัดพัฒนาดีเด่น

- เป็นอาจารย์สอนวิปัสสนากรรมฐาน

- จัดบวชอบรมศีลจารินี มา ๗๕ ครั้ง

- ได้รับเสมาธรรมจักร และประกาศเกียรติคุณ

ผู้ทำคุณประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา สาขาเผยแผ่ พระพุทธศาสนาใน
และต่างประเทศ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๕

- เคยเดินทางไปเผยแผ่ธรรมและทัศนศึกษาในทวีปเอเชีย, ยุโรป, อเมริกา
และออสเตรเลีย ประมาณ ๓๐ ประเทศ